

RÉFI ATTILA

A CSÁSZÁRI–KIRÁLYI HUSZÁRSÁG TÖRZSTISZTI KARA A FRANCIA FORRADALMI ÉS A NAPÓLEONI HÁBORÚK KORÁBAN (1792–1815)

(MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Nádasy Ferenc Múzeum, Budapest–Sárvár, 2014. 541 o. ISBN 978-963-89848-4-5)

Előzetesen meg kell állapítanom, hogy a fenti címen megjelent alapmű a bizonyosság arra, hogy Réfi Attila tudományos pályafutása (mint kitérőre, utalnom kell a jó emlékezetű, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Gergely Jenő professzor irányításával működött MTA-ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoportra, melynek Réfi Attila tagja volt), a korszakkal foglalkozó pályatársak és az értő közönség megnyugvására végre felülmúlhatatlan mentora, a néhai Zachar professzor által szabályozott főmederbe tért vissza.

A szerző heroikus vállalkozásának célja, hogy a lovas fegyvernem törzstiszti karának feledésből való kiemelése során először a huszár csapatnemhez tartozókat idézze meg, de tervei szerint őket a vértések és az ulánusok remélhetőleg mihamarább követhetik majd.

A köszönetnyilvánítást és a rövid aktuálpolitikai eszmefuttatást (ami talán elhagyható lett volna) is tartalmazó előszót követően a munka első, historiográfiai fejezete napjainkig húzódo széles történeti íven futva részletesen ismerteti a vonatkozó, főleg osztrák és magyar könyv- és periodika-szakirodalmat, s az ezzel a témával foglalkozni szándékozók számára vezérfonalat ad kezdő lépéseikhez. Ebben a kategóriában Réfi legfontosabb segítői az 1790-től évente megjelenő, igaz, ekkor még az információkat meglehetősen szűken mérő katonai szemlézetű, továbbá a főként a XIX. század utolsó harmadában kiadott ezredtörténetek, valamint a „Wrede” voltak.

Ami még fontosabb, a második fejezet a főleg a bécsi Kriegsarchivban felhasznált hatalmas mennyiségű elsődleges levéltári forrás számbavételével a haladó szintre jutott korszakos kutatókat is nélkülözhetetlen segédlethez juttatja. Itt a mustra- és állományjegyzékek (több száz doboz átnézéséről van szó), valamint a nyugdíjazási könyvek voltak a legfőbb támaszai egyéb állagok mellett. Az említett két fő kategória további taglalását e helyen mellőzném, a szerző az általam jelzettnél is mélyebbre ható útmutatása az interneten megtalálható *A genealógiai kutatás lehetőségei a bécsi Kriegsarchivban* címmel (<http://real.mtak.hu/8028>). Réfi a „célszemélyek” körét ésszerűen az 1792–1815 között valamely reguláris császári–királyi huszárezrednél szolgált törzstisztekre korlátozta, kizárva a kilépésükkor vagy nyugdíjazásukkor címzetes őrnagyként jegyzett kapitányokat. Ugyancsak tárgyi megfontolásokból kimaradtak a csupán kérészerűtül huszár szabadcsapatok, az inszurrekció és a Magyar Királyi Nemesi Testőrség állományába tartozott törzstisztek. A szerző természetesen utal arra, hogy az elsődleges levéltári anyag hiányai miatt lexikona nem lehetett teljes.

A huszárság kialakulásával és jelentőségével foglalkozó harmadik fejezet összefoglalja az ezzel kapcsolatos nézeteket és vitákat, amelyek sokszor félrevezető etimológiai szempontokat is felhoztak. A csapatnem jelentőségére utalva kiemeli, hogy a Habsburg haderő keretei között megalakított, döntően magyar kiegészítésű formáció átvétele kovászává vált a más hatalmak (főleg Poroszország és Franciaország) lovasságán belül született testvéralakulatoknak.

A következő részben a francia háborúk huszárezredeinek áttekintése során a szerző megadja az alapítások, átszervezések évét, a rang- és hadrendi számokat, valamint az ezredtulajdonosok neveit. Igen fontos, hogy a kevésbé tájékozott olvasó megismerkedhet az alapfogalmakkal is. A huszárezredek szervezeti felépítésének és személyi állományának általános taglalása szintén igen nagy segítséget jelent a később felsorakoztatott adatok értelmezésében.

Az ötödik, a voltaképpeni életrajzi alapvetéseket és a pályafutásokat előkészítő, meggyőző statisztikákkal megtámogatott fejezet a tágabb (államok, politikai entitások) és szűkebb (közigazgatási egységek, tartományok) értelemben vett származási helyek alapján táblázatos formában rekonstruálja a huszár törzstiszti kar nemzeti hovatartozásának arányait (a tábornoki és az őrnagy rang közötti állományból 282 személyt sikerült azonosítania). Az identifikálásban természetesen a születési hely, a név, a szülők származási helye és a vallás is szerepet játszik, bár tudható, hogy

a „találati arány” ezek alapján nem lehet tökéletes. Ennek eredményeként utalhat arra, hogy a törzstisztek csaknem kétharmada, noha nem mind magyar etnikumú, a Magyar Korona országaiból, mintegy húsz százalékuk Habsburg birodalmon belüli (osztrák, olasz, belga, lengyel, cseh stb.), tíz százalékuk német birodalmi területekről származott. A magyar honosak esetében a 185 törzstiszt közül, Erdélyt is ideértve, csaknem 80 százalék magyar vagy hungarus, 15 százalék német, a többi délszláv és egyéb. A súlypont a Dunántúlra, a Felvidékre és Pest-Buda környékére esik, a legkevesebben a délkeleti részéről érkeztek. A felekezeti megoszlást tekintve csaknem 80 százalékuk római katolikus volt. A pályakezdés típusai, helye és ideje is megérnek egy-egy alfejezetet, s a szerző a szolgálati és a szolgálaton kívüli karrierívek általános elemzésével is foglalkozik. Végül fontos kiegészítője mindezeknek a társadalmi összetétel és a mobilitás elemzése.

A hatodik fejezet, amiért voltaképpen Réfi évtizedes kutatásai folytak, az életrajzi adatok tára, melynek fontosságát és újszerűségét nem lehet eléggé méltatni, csupán a magyar életrajzi gyűjtéseket tekintve, egyenrangú testvérként illeszkedik a korszakolást követve a Heckenast/Mészáros, Bona, Kovács, Balla, Szakály, Bene/Szabó vonulatba.¹ A 282 személyt rangok szerint csoportosítva a szerző az őrnagyoktól az ezredekig veszi számba huszár törzstiszteit az életrajzok felépítésének struktúráját is felvázolva. Az alapadatok mellett többek között kitér a katonai pályafutás sommás ismertetésére, a tanulmányokra, az előmenetelre, a kintünetésekre (ideértve a nem katonai jellegű elismeréseket is), a családi állapotra. Az adatolás tökéletességre törekvését igazolja, hogy a szerző a 292. számú lábjegyzettől az 1552. számúig terjedően támaszt alá bármilyen kis vonatkozást.

Noha az életrajzoknak már önmagukban óriási értékük van, Réfi Attila ahol tud, képmellékletekkel is szolgál a vizsgált személyekről, a képek lelőhelyét megadva.

Az Összegzést követő mellékletek az életrajzok ábécé-mutatóját, a törzstisztek ezredenkénti csoportosítását és az imponáns forrás- és irodalomjegyzéket tartalmazzzák.

Bátran mondhatjuk, hogy Réfi Attila ezzel a vállalkozásával, melynek kiterjesztését nagyon várjuk, nélkülözhetetlen és maradandót alkotott.

Lenkefi Ferenc

UDOVECZ GYÖRGY

A MAGYAR KATONA

Öltözködési, felszerelési és fegyverzeti segédlet az 1848/49-es hagyományörzők számára

(Tortoma Könyvkiadó, Barót, 2014. 112 o. ISBN 978-973-8995-12-3)

Újabb, ezúttal igazán „rendhagyó” kötettel bővült az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc folyamatosan gazdagodó irodalma. A kiadvány az eddigiektől eltérően nem egy személy, terület vagy összecsapás történetét dolgozza fel, hanem elsősorban a szabadságharc magyar honvédségének öltözködésével, felszerelésével és fegyverzetével foglalkozik „speciális” módon. Ugyanis az 1980-as években Magyarországon is megjelent a nyugaton már jelentős múlttal rendelkező katonai hagyományörzés, amely a rendszerváltás után egyre nagyobb méreteket öltött. Mára az esemé-

¹ *Heckenast Gusztáv – Mészáros Kálmán*: Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár. Budapest, 2005.; *Bona Gábor*: Táborszereplők és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban. Budapest, 2000.; *Uő*: Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban. 1–2. k. Budapest, 2008.; *Uő*: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848–49. évi szabadságharcban. 1–3 k. Budapest, 1998–1999.; *Kovács István*: A lengyel légió lexikona, 1848–1849; az 1848–1849. évi magyar forradalom és szabadságharc lengyel résztvevőinek életrajzai. Budapest, 2007.; *Balla Tibor*: A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Táborszereplők, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornokok. Budapest, 2010.; *Szakály Sándor*: A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és Adattár. Budapest, 2003.; *Bene János – Szabó Péter*: A magyar királyi honvéd tisztikar 1938–1945. Budapest, 2006.